

Alekszandar Tomov

A méh

Szondi György fordítása

Egy kora tavaszi reggelen a béna Ikonija úgy döntött, hogy itthagya e siralomvölgyet – s ettől egyszerre megkönnyebbült. Kis szobája, melybe fia lökte be korábban, kriptára hasonlított. Az átellenes sarokban gyökérkacsok kandikáltak, lengedeztek, nyújtogatták nyakukat, hogy belekapaszkodnának valamiképp a döngölt földre, a nyirkos, síkos padlóba, mely csak úgy húzta magához a szobát, legfőképpen is a plafont, mely még a télen megrepedezett, erek futottak rajta, jég hálózta, mit a tavasz valóságos patakokká olvasztott, s most szaladtak a falak felé, szomjasan, hogy szöknének is már ki – így is tesznek egy nap majd. Bárcsak mielőbb megtörténne, imádkozott érte Ikonija, hogy dőlné rá, mi útjukat rekesztette – a téglák, a feltaréjlo vakolat, de azok összeszorított fogakkal makacsul állták a dühöngő szél ostromát... Feje fölött pókháló feszült, pehelyháló, mintha takács remekelte volna szövőszéken, de a mestere nem mutatkozott, a hasadékokban bujkált, Ikonija azonban érezte, tudta, hogy szó éjszakánként, s reméli titkon, hogy arcát is majd hálójába fonja. És most ő is, a szoba is hoppon marad, mert Ikonija elhagyni készült őket. Ezt akarta nyomorék teste, minden íze, porcikája – el e földi létből. Azt is tudta azonban, hogy nehezebbet ennél most nem is kívánhat... Fia harmadnaponként nyitott rá ajtót, megtöltötte a kancsóját vízzel, még ép keze ügyébe vetette a kenyeret, s ment is tovább. Behunyta erősen a szemét ilyenkor, hogy ne is lássa, hogy elfelejtse: méhében hordozta, ő hozta a világra. Fia most tőle is megszabadul, a gyűlöletétől is, hogy ő, Ikonija, még mindig itt sínylődik, s ördögi lelke nem száll ki belőle. Segített volna neki, akart ő a lelkén segíteni, el is határozta, tervelte, de

sehogy sem tudta, hogyan is vigye végbe. Ha lett volna szomszédasszonya legalább, valaki mellette, egy jótét lélek, kitől csiptnyi mérget kérhetne, és aki nem tagadta volna meg tőle, de egymás után elmentek már mind már e világból. Nem maradt más, egyedül csupán ő, magának kellett valahogy az életét megszakítani, kioltani magából. Eltökélte, hogy ezentúl ennivalót semmit le nem nyel, nem vesz magához. Félredobta a kenyeret, száját összezárta. Reggel hagyta ott a fia, három napig kellett volna rajta tengődnie. Az éhség majd belülről elemészti...

Ekkor jelent meg a szobában a méh.

A fal egy hasadékából dugta ki a csápjait, végigtapogatta belülről a rést, majd kiröppent belőle egészen. Le-föl keremaringózott. Először az ablakra szállt, csúszkált a piszkos üvegen, aztán az ágytámlát fedezte föl. Összevissza járta, szabdalta a szű, árcai mélyére bevette magát a nyirkosság, ette a rozsa – vöröslött. Hiába próbált meg menni rajta szépen, megbotlott a méh, a pokrócra esett. Elindult a ráncokon, túl is jutott rajtuk, odaért a kézhez. Valami kis gyöngye melegséget érzett, folytatta fölfelé, megpihent egy dudoros éren, megállt ott, mintha át akarná venni halvány lüktetését. Majd ment tovább fölfelé, elért az archoz, végigtapogatta csápjaival a száját, aztán az orr következett, hűvös fuvallat csapta meg szelíden, szárnyai láthatóan remegni kezdtek. Vagy egy percig is ott időzött, a dérfehér pillákon át végül a homlokhoz ért, megtorpant kicsit a kesehaj előtt, aztán neki-lendült, de megcsúszott, a még mindig erős hajszalakba szédült, belegabalyodott a szálakba, s akkor felzümmögött...

Komor álmában mint valami sejlő dolgot hallotta meg Ikonija, mint hamvadó sejtjeinek új szeszélyét, és nem is hökkent meg: mostanában mi látomása nem volt már! De a dongás csak ott csengett benne tovább, ott, a füle közelében, s akkor föleszmélt: ez most más. Először azt hitte, légy lesz az, lassacskán aztán kikapasztalta, hogy mégsem. Más annak a hangja, vékonyabb, s csípősebb a szeméttől, mit fölfal, ez a döngicsélés pedig tiszta s téveteg is valahogy. Csak méh lehet, jött rá, de hogy került ide? Egy ideig csöndben volt, lebotorkált, mászott újra az arcán. Nem

érezett semmit akkor Ikonija, bőre elszokott mindentől, de ahogy megfeszítette összes erejét, messziről a csiklandást is felfogta, szívével érezte egészen. Ettől úgy megrémült, hogy szaporán pislogni kezdett. Tolult föl benne, ajkához ért már, s akkor lélegzetét visszafojtotta... Majd szemét kinyitotta, s megpillantotta elvékonyodott orra hegyén. Nagyon nagynak látta, mint lenyugtakor a napot, szárnyas nap, mely szénszemébe néz merőn. Moccanni nem mert. A csápjai mintha melengették volna. Hogy mennyi ideig volt ott, később már nem emlékezett, de az ablaküvegen látta, hogy alkonyodott, a méh pedig mind sötétebb lett, aztán ismét leereszkedett, le az arcán a párnára, ott csöndesedett el mellette. Mintha eleven ember lett volna a fejénél, Ikonija úgy érezte, s váratlan azon vette észre magát, hogy rá gondol, s nem a végre, mit magának választott. Először megijedt, hogy valamilyen képp ez még a halálának is útját állja, utóbb már úgy vélte azonban, hogy neki így ez még csak jobb lesz. Hogy miért is igazán, felelni erre nem tudott, de mert a fejébe vette, hogy így van, az éhségre sem gondolt ily mód, mely pedig már morgott benne erősen. Pirkadatkor hallotta, hogy ébred. Szárnyát rebbentette elsőnek, lassan-lassan fölállt, majd újra lábaira ereszkedett, hogy végül hirtelen megélnéküljön: megrázta magát, szivárványlott hártyszárnya, tárult szét az ablakfény felé, Ikonija pedig, ki tudja, miért, nagyon megsajnálta. Véletlenül került ide, s most nem fogja megtalálni a visszautat, s meg fog halni biztos ő is, akárcsak Ikonija. De az ő ideje már rég eljött, a méh viszont oly erős volt. Ahogy először lobbant fel benne ez a gondolat, mint annyi sok más akkoriban, melyek nyugton nem hagyták, nemigen törődött vele különösen, de később visszafordult hozzá újra, körbetapogatta mindenfelől, s ráeszmélt, hogy nem lesz könnyű magától elúznia. A méh, mintha megértett volna valamit ebből, elcsendesült mellette. Ikonija feléje fordította a fejét. Figyelte. Olyan volt, mint egy megszeppent gyerek, ki még nem tudja, mit tett, de sejti, hogy valami rosszat, s egykönnyen meg nem ússza... És újra megsajnálta, sőt jó kezével nyúlt oda, és ujjával tolt, tessékelt egy rés felé, hogy megtalálja. De az nem mozdult, mintha

tudta volna előre, hogy nem boldogulhat. Hagyta hát Ikonija, tekintetét az ablakra szegezte. Láta, hogy törekszik feléje a méh, és csapódik belé teljes erővel, és lezuhan a párkány porába, szárnya fekete lesz, befeketül. Sokáig feküdt ott, aztán Ikonija felé vánszorgott újra... Pillantása akkor a kancsóra esett, meglátta, s már tudta, mi jó szolgálatot tesz majd. Óvatosan nyújtózva magához húzta, vizét kilötytyintette. Neki már nem volt rá szüksége. Fölemelte, s lóbálni kezdte, míg keze meg nem szokta. Ha nem találja el, tudta, baj lesz. Nagyot lendített rajta, s az ablakhoz hajította. Sikkantott az üveg élesen, s leomlott. Ikonija becsukta szemét, várt. Hallotta, hogy röppen föl, száll, mint arany gingalló – csak csöngése egyszerre elakadt. Fölnézett Ikonija, s nem akarta hinni, mit lát. A méh a pókhálóban verdesett...

Délig még remélte, hogy sikerül a szerencsétlennek kiszabadulnia fogságából. A szélén akadt bele egészen, s ha erejét összeszedi, ki is kellett volna szabadulnia, de annyira megzavarodott, hogy csak csapkodott összevissza, nem tudta, hogy meneküljön, s féltő volt, hogy így még beljebb keveredik, a sűrűbe, hol isten irtalmazzon már neki. Egyszer aztán, úgy látszott, rálelt az útjára. Nekifeszült, elszakított egy szálát, elszakított még egyet. És akkor Ikonija megértette a csapdát. Lejjebb esett, a következő sorba, hol a háló szála sokkal erősebb volt az előbbinél, s fogóként szorította. Akkor pillantotta meg a pókot. Meglátta végre, előjött a gerenda alól, szaladt, majd hirtelen megtorpant, hogy aztán még sebesebben folytassa, s már szőtte is alatta az új szálát. Napnyugtára kész is lett – vékony, fényes. Ikonija tudta, hogy nélküle a méhnek nincsen menekvése, ha nem segít. Körülnézett. Nem volt már semmi a keze ügyében, csak a párnája. Ám úgy beitta magát oda a nedvesség, hogy kőnehéz lett. Emelgette kezével, latolgatta súlyát, de belátta, hogy nem lesz ereje eldobni, mint ahogy a kancsóval tette. Még magabíró embernek is bajos lett volna eltalálnia. A pókháló a szegletben feszült fenn magasan, konokul a falhoz tapadt. Csak szemét jártatta tehetetlenül Ikonija, dühösen forgatta, míg meg nem pillantotta a pókháló alatt a póznát. Akkorról maradt még ott, mikor a szilvát verték vele, de

egy kézzel hogyan vergődött volna el addig a boldogtalan. Mégis megkísérelte, ha egyszer észrevette. Fogát összeszorította, fejét a támlának vetette, s feszítette teljes erejéből. Béna teste azonban moccanatlan feküdt csak. Nekifeszült újból, reccsent a támla, s a teste is megmozdult ezúttal. A feje lejjebb csúszott. A hidegről is érezte ezt hátul – a tarkójától felmelegedett fához tartozott ez a hideg, része volt, folytatása lefelé. S feszítette megint, és feszítette, míg fel nem kellett hagynia vele, mert szeme már ugrott volna ki belőle. Óra múltán jobban értette: forgatta fejét, hogy ép helyet találjon rajta, forgatta, feszítette, míg össze nem zúzta, törte mindenütt. Hamarosan a fa is eltűnt mögüle, s megértette, hogy nem jól csinálta. Oldalfelé kellett volna löknie magát, hogy lehömböldödjék a padlóra, most meg még milyen messze volt tőle. Mélyet lélegzett, számba vett sorra megint mindent, s akkor eszébe jutott a vas. Átdobta jó kezét a testén, a vasat lecsupaszította, kifordult, ahogy csak bírt, sajnó fejét a hideghez szorította. Nyakán az erek pattanásig feszültek, a vas éle belevájt duzzadó inába, serkenésig belevágott, de Ikonija csak feszítette tovább, és sikerült így magát mégis ellöknie. Éjfélkor a földön hevert, az oldalára zuhant, hallotta a sötétben a fönn dongó méhet. Az oldalára zuhant, érezte szájában a föld ízét. Maradék reménye ép keze volt, az egyetlen, mit az élet nem vett még el tőle. Összeszedte még egyszer minden gondolatát: mire telik még ereje. Szaggatta már belülről az éhség. Szeme előtt karikák táncoltak. Rá kellett ébrednie, hogy ha nem ámítja el ezt az éhséget, összecuklik, és soha nem ér el a póznáig. Gyomrát hagyta el az erő. Valahol ott kellett lennie mellette a kenyérnek... Átkozta magát, hogy előző nap eldobta. Kezével tapogatta, emlékezetét erőltette, s csak ott lelte meg valahára. Keserűségében tegnap olyan messze hajította, hogy nem érhetett most el. Elfördította fejét. A nyirkos föld sebeit itatta, dermesztette. S ekkor Ikonija belevájta körmét, kaparta, s a szájába tette. Eleinte apránként nyelte, hogy szokja az ízét, majd mind többet evett, míg észre nem vette, hogy a gyomra melegszik. Ragados volt, de telített, mint minden föld. Éjfél után megfogadta, hogy pedig aludnia kell most, erejét ku-

porgassa, nyerve vissza, mert a legnehezebb várt rá – eljutni a póznához, odavonszolódni. A méh már nem verdesett, de Ikonija tudta, hogy él még, a pókról tudta, hogy ott kereng körülötte és szálát sző még, összepréselte szemét, csalogatta az álmat, de az vonakodott, nem jött, hát Ikonijának vele is meg kellett küzdenie. Szokatlan volt hallgatnia rá, ámulat is az álom, pedig most Ikonijának nagy szüksége volt az átkozottra. Hirtelen csapott le rá, már bódult volna el hirtelen, de megrettent tőle így. Elhárította, s nekikészülődött. Vézna volt a karja, elgyöngült a fekvésben, mégis bízott benne, hogy nem hagyja cserben. Nekiszorította a földnek, újult erővel tolt magát, lökte előre. Hogy el ne csúszson, óvatosan választotta ki tenyerének a helyet, kimélyítette ott a földet. Méternyit araszolt így kínkeservvel, a föld azonban egyre nehezebben engedett, megmakacsolta magát. Kitapogatott egy kőlapot – iszamós, kegyetlen. Új pihenésre szánta el magát. Még tán egy méter hiányzott a rúdig, de Ikonija tudta jól, hogy hosszabb lesz az, gyilkosabb a megtett útnál. Fogytán volt az ereje. Támadott az álom is újra, s nem tudott már neki ellenállni. Karjába alélt, elringatta. Amikor fölriadt, a csillagok már halványultak, derengtek csak az égen. Rátámaszkodott kezére, teljes erejével emelte magát a kőlapon, hallotta, hogy csontja már nem bírja tovább: eltörött. Bekövetkezett, amitől a legjobban rettegett. Nem érhet most már odáig el. A fájdalom azonban visszaadta, megháromszorozta erejét, és Ikonija újból ránehezedett törött karjára, tolt előre magát vad dühvel, míg el nem vesztette az eszméletét, de amikor újra magához tért, folytatta megint, kúszott tovább, elfelejtette, meddig, nem is tudta, hogyan. Hajnalra a rúdnál találta magát. Benne állt a szemében, mintha beledöfve meredne, úgy látta meg az első pillanatban, iszonyú karónak tűnt neki. Szegetten csüngött csak oldalán a karja. Már csupán a szeme maradt, nedvességnehéz szeme húzta le a földhöz. Erővel fölemelte, vérfátylon át nézte odafönt a méhet. Mintha összetöpörödött volna. Egyszer csak, úgy hitte, megrezdült, ám csak a szeme pillézett. Mikor a könny is már a szemét fürdette, Ikonija látta, hogy a méhnek vége. Csurgott le a könnye tovább, ekkor

eszébe jutott, hogy foga is van még. Beleharapott a póznába, keményen tartotta, egy hördüléssel megbillentette, a pókhálót leverte. A méh véletlen az ajkára esett, bucskázott volna le, de Ikonija nem engedte. Nem várta, de ottfogta. Becsukta a szemét. Hogy mennyit feküdt így, nem tudta. A méh gyöngre rezdülésére ocsúdott föl, vissza akart emlékezni, mi is történt, de már nem volt emlékezete...

Már szállt le a nap, mikor a méh feléledt. Finoman mozgatta csápjait. Szárnyai az ajkából kiszökő halvány lehelettől kisimultak...

Majd óvatosan felállt, s Ikonija lelkével együtt halkán tovaszállt.

ALEKSZANDAR TOMOV (Szófia, 1944). Bolgár költő, író, forgatókönyvíró. Több mint harminc könyv, tucatnyi filmszcenárió fűződik nevéhez. A bolgár filmművészet meghatározó alakja volt évtizedeken át; trilógiákat is írt, ezek közül sokban az 1990 körüli és utáni évek visszáságait elemezte skandalumokat keltve. Magyarul néhány verse, novellája antológiákban és folyóiratokban olvasható.